

Rapport

Werkbaar werk bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector

Sectorale analyse op de Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2007 - 2019

Brussel, juni 2020

Ria Bourdeaud'hui, Frank Janssens, Stephan Vanderhaeghe

Een onderzoek met financiële ondersteuning van de Vlaamse minister bevoegd voor Werk

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor is een initiatief van de Vlaamse sociale partners en werd ontwikkeld door de Stichting Innovatie & Arbeid. Alle publicaties kunnen geraadpleegd worden en werkbaarheidscijfers interactief opgevraagd op www.werkbaarwerk.be

Bij gebruik van gegevens en informatie uit deze publicatie wordt een correcte bronvermelding op prijs gesteld.

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding	6
1 De werkbaarheidsgraad bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector	7
2 Werkbaarheidsknelpunten bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector	9
2.1 Werkstress en burn-out	10
2.2 Motivatie	11
2.3 Leermogelijkheden	12
2.4 Werk-privébalans.....	13
3 Determinanten van werkbaarheidsknelpunten in bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector	15
3.1 Werkbaarheidsrisico's bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector	16
3.1.1 Werkdruk	16
3.1.2 Emotionele belasting	17
3.1.3 Taakvariatie	18
3.1.4 Arbeidsomstandigheden	19
3.2 Risicoprofielen voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector	20
3.2.1 Risicoprofiel voor werkstress	21
3.2.2 Risicoprofiel voor werk-privébalans	22
4 Aanvullende informatie over de arbeidssituatie van zelfstandige ondernemers in de bouwsector	23
4.1 Werktijden	23
4.2 Opleiding, competentie, sociale ondersteuning en bijscholing	24
4.3 Haalbaarheid pensioen, groeiverwachting en afhankelijkheid van inkomen uit zelfstandige activiteit.....	25
4.4 Grensoverschrijdend gedrag.....	26
4.5 Tevredenheid over diverse werkaspecten.....	27
Referentielijst	29

Samenvatting

Dit onderzoek werd vóór de coronacrisis (voorjaar 2020) uitgevoerd. De resultaten houden dan ook geen rekening met de gevolgen van deze crisis

Iets meer dan vier op de tien (42%) van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector heeft in 2019 werkbaar werk. Dit aandeel ligt lager dan het gemiddelde voor de zelfstandige ondernemers in Vlaanderen (50,1%).

Een blik op de onderliggende werkbaarheidsindicatoren geeft een duidelijk zicht op (het voorkomen van) knelpunten in de werksituatie van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector in 2019:

- 45,2% wordt geconfronteerd met werkstressklachten, bij 16,9% is de situatie acuut-problematisch en is er sprake van burn-outsymptomen;
- 11,9% kampt met motivatieproblemen, bij 3,8% gaat het om ernstige demotivatie;
- 3,5% heeft onvoldoende leermogelijkheden in de job, bij 0,3% is er een ernstig leerdeficit;
- 38,6% signaleert problemen in de werk-privé-combinatie, bij 13,7% gaat het om een acuut werk-privé-conflict.

Het is duidelijk dat de overgrote meerderheid van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector voldoende leermogelijkheden heeft in het werk en gemotiveerd aan de slag is. Daartegenover staat evenwel dat een grote groep met werkstress geconfronteerd wordt en het moeilijk heeft om werk en privé in balans te houden. De indicatorscores voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector van 2019 vertonen geen significante verschillen met deze van de nulmeting in 2007. In vergelijking met 2016 is het aandeel dat met motivatieproblemen kampt wel significant toegenomen van 6,7% tot 11,9%.

De opgemaakte risicoprofielen voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector leren ons dat een hoge werkdruk een belangrijke determinant vormt van werkstressklachten en werk-privé-combinatiemoeilijkheden. In 2019 wordt de helft van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector met een hoge werkdruk geconfronteerd. Terwijl het aandeel van de zelfstandige ondernemers met hoge werkdruk in de bouwsector tussen 2007 en 2013 in positieve zin evolueerde, registreren we vanaf 2016 een gevoelige stijging van de sectorscore voor hoge werkdruk (van 36,2% in 2013 over 44,5% in 2016 naar 50,1% in 2019).

Daarnaast vormt ook emotionele belasting een ernstige risicofactor voor werkstress en werk-privébalans. Het aandeel van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector dat in 2019 geconfronteerd wordt met emotioneel belastend ligt evenwel niet zo hoog (12,9%). Verder zien we dat een grote groep van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector (fysiek) belastend werk heeft (46,8%) en meer dan 50 uren per week werkt (58,9%). Ook dat zijn relevante risico's voor werkstress en een onevenwichtige werk-privébalans.

De monitor 2019 brengt niet alleen de werkbaarheidsgraad en -indicatoren in kaart, maar peilt ook naar aanvullende informatie over het werk van de zelfstandige ondernemer. We zetten een aantal opvallende vaststellingen voor de zelfstandige ondernemer in de bouwsector op een rijtje:

- Zelfstandige ondernemers in de bouwsector werken gemiddeld 56,2 uur per week (zelfstandige ondernemers Vlaanderen: 53,9 uur);
- 32% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector heeft een diploma hoger onderwijs (zelfstandige ondernemers Vlaanderen: 60,6%);
- 94,6% voelt zich voldoende opgeleid voor de vakinhoudelijke aspecten van het werk en 66,3% voor het beheer en management van het bedrijf;
- 35,9% nam het afgelopen jaar deel aan een bijscholing (zelfstandige ondernemers Vlaanderen 54,2%);
- 60,2% ziet doorwerken in de huidige job tot het pensioen als een haalbare opdracht en 35,6% acht dit enkel haalbaar indien het werk aangepast wordt. De haalbaarheid om tot het pensioen door te werken wordt negatiever ingeschat dan door collega-zelfstandige ondernemers uit andere sectoren.
- Een grote meerderheid (meer dan 80%) is tevreden met het personeel, met de contacten met klanten en leveranciers, maar vrij weinigen zijn tevreden met de sociale bescherming (13,9%) en de contacten met de overheid (18,1%).

Inleiding

De Vlaamse sociale partners dragen al vele jaren de boodschap uit dat langer werken maar kan lukken als dit ook haalbaar is voor de betrokkenen en het werk voldoende kwaliteitsvol is. Ze zetten daarom resoluut in op 'werkbaar werk': werk waarvan je niet overspannen of ziek wordt, dat boeiend en motiverend is, kansen biedt op blijven/bijleren en voldoende ruimte laat voor gezin en privéleven.

Om de vinger aan de pols te houden brengt de Stichting Innovatie & Arbeid sinds 2007 de werkbaarheid bij zelfstandige ondernemers in Vlaanderen in kaart via een grootschalige, driejaarlijkse schriftelijke bevraging. Met de zopas opgeleverde resultaten van de enquête 2019 (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2020a) is de werkbaarheidsmonitor voor zelfstandige ondernemers inmiddels aan zijn vijfde editie toe.

Werkbaarheid wordt - conform de vermelde beleidsdefinitie - in de monitor geoperationaliseerd aan de hand van vier werkbaarheidsindicatoren: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie, werkbetrokkenheid), leermogelijkheden en werk-privébalans.

De werkbaarheidsmonitor beoordeelt niet enkel in welke mate het werk werkbaar is voor de betrokkenen, maar registreert ook een aantal achterliggende risicofactoren. Daartoe werden vier risico-indicatoren ontwikkeld: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie (afwisseling in het werk) en (belastende fysieke) arbeidsomstandigheden.

Daarnaast levert de werkbaarheidsbevraging ook aanvullende informatie op over de arbeidssituatie van de zelfstandige ondernemer, zoals: participatie aan bijscholing, werktijden, groeiperspectieven, confrontatie met grensoverschrijdend gedrag, tevredenheid met diverse werkaspecten en de inschatting van de haalbaarheid om door te werken tot de pensioenleeftijd.

Dit rapport brengt - op basis van de databank van de opeenvolgende werkbaarheidsmetingen - de werkbaarheidssituatie van zelfstandige ondernemers in de bouwsector in beeld en is opgedeeld in vier hoofdstukken:

- het eerste hoofdstuk bekijkt de evolutie van de werkbaarheidsgraad bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector en vergelijkt deze index met het sectorgemiddelde voor de zelfstandige ondernemers;
- het tweede hoofdstuk gaat in op de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies en de aanwezigheid van specifieke werkbaarheidsknelpunten bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector;
- in het derde hoofdstuk worden op basis van de kengetallen voor de risico-indicatoren risicoprofielen opgemaakt voor werkstress en werk-privé-balans;
- het vierde hoofdstuk inventariseert de aanvullende informatie over de arbeidssituatie en werkbeleving van zelfstandige ondernemers in de bouwsector.

1 De werkbaarheidsgraad bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector

De Vlaamse sociale partners hebben de beleidsnotie ‘werkbaarheid’ concreet gemaakt aan de hand van vier kwaliteitscriteria: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie), leermogelijkheden en werk-privébalans. De werkbaarheidsgraad verwijst dan naar het percentage zelfstandige ondernemers dat kwaliteitsvol werk heeft/geen knelpunten signaleert voor alle vier genoemde werkbaarheidsdimensies¹.

Iets meer dan vier op de tien (42%) van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector heeft in 2019 werkbaar werk. In vergelijking met de meting 2016 en over de volledige meetperiode 2007-2019 registreren we geen significante wijziging van de werkbaarheidsgraad bij de zelfstandige ondernemers in de bouwsector.

Tabel 1: Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector en zelfstandig ondernemers in Vlaanderen

	werkbaarheidsgraad				
	2007	2010	2013	2016	2019
	%	%	%	%	%
bouwsector	 44,5	46,2	48,0	47,9	42,0
<i>N</i>	256	275	483	340	357
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	 47,7	47,8	51,4	50,7	50,1
<i>verschiltoetsing</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>s</i>

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

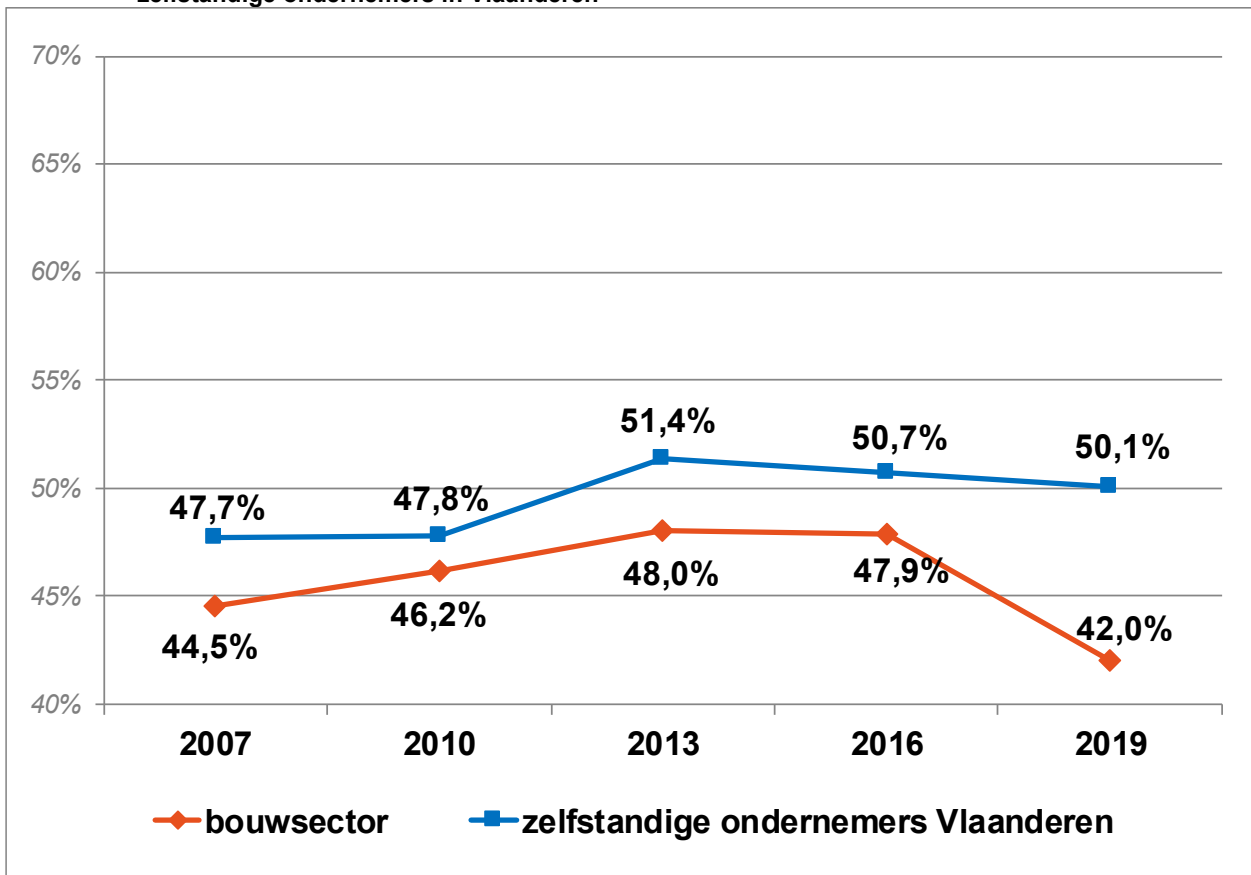
Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen resp. in het rood** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename resp. afname van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorige meetpunt.
- Cijfers in een **groen kader** resp. **rood kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename resp. afname van de werkbaarheidsgraad bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2019.
- De verschiltoetsing (**s** versus **ns**) vergelijkt het sectorkengetal met het (ongewogen) gemiddelde voor alle zelfstandig ondernemers en besluit op basis van effectcoderingen en logistische regressie tot een al dan niet significante afwijking (Wald χ^2 , **s** indien $p \leq 0,05$ versus **ns** indien $p > 0,05$).

Tussen 2007 en 2016 wijkt de werkbaarheidsgraad van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector niet significant afwijkt van deze voor de volledige populatie van de zelfstandige ondernemers. In 2019 is dat wel het geval en wordt een significant lagere werkbaarheidsgraad opgetekend voor de bouwsector. Figuur 1 brengt de cijfers nog eens visueel in beeld.

¹ Het gaat enkel om zelfstandige ondernemers in hoofdberoep met woonplaats in het Vlaams Gewest

Figuur 1: Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector en zelfstandige ondernemers in Vlaanderen

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers, 2007-2019

2 Werkbaarheidsknelpunten bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector

De beoordeling van de werkbaarheid van de zelfstandige activiteit (en daarmee de werkbaarheidsgraad) wordt afgeleid uit informatie van de vier werkbaarheidsindicatoren: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie), leermogelijkheden in de job (kansen op blijven en competentie-ontwikkeling) en werk-privébalans (combinatie van arbeid met gezin en sociaal leven).

Tabel 2: Overzicht en omschrijving werkbaarheidsindicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor

Indicator	Omschrijving
Psychische vermoeidheid	de mate waarin de door psychosociale arbeidsbelasting opgebouwde (mentale) vermoeidheid recuperabel is dan wel leidt tot spanningsklachten en verminderd functioneren <i>(problemen met) werkstress</i>
Welbevinden in het werk	de mate waarin men door de aard van het werk gemotiveerd is/blijft dan wel gedemotiveerd raakt <i>(problemen met) werkbetrokkenheid en motivatie</i>
Leermogelijkheden	de mate waarin men door opleiding en de dagdagelijkse ervaring op de werkplek de competenties al dan niet op peil kan houden en verder ontwikkelen <i>(onvoldoende) kansen op blijven/competentieontwikkeling</i>
Werk-privébalans	de mate waarin de taakeisen in de werksituatie al dan niet belemmerende effecten hebben op de handelingmogelijkheden in de 'thuis'situatie <i>(problemen met) combinatie van arbeid met privéleven</i>

Voor elk van de vier werkbaarheidsdimensies en -indicatoren zijn grenzen bepaald die aangeven of de situatie al dan niet (acuut) problematisch is (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2019). Bij een problematische situatie spreken we over een werkbaarheidsknelpunt, bij een acuut-problematische situatie over een acuut werkbaarheidsknelpunt. In de werkbaarheidsmonitor wordt met andere woorden met 'gelede kengetallen' gewerkt. Naar analogie met de kleurensymboliek van een verkeerslicht, wordt niet enkel een problematische groep afgebakend en becijferd ('oranje knipperlicht' - knelpunt), maar daarbinnen ook een subgroep die als 'acuut problematisch' kan gelabeld worden ('rood alarmsignaal' - acuut knelpunt).

Niet problematische, problematische en acuut-problematische situaties worden voor de onderscheiden werkbaarheidsdimensies als volgt benoemd:

Tabel 3: Terminologie voor de kengetallen voor de werkbaarheidsindicatoren

	Niet problematisch = geen knelpunt	Problematisch = knelpunt	Acuut-problematisch = acuut knelpunt
Psychische vermoeidheid	geen werkstress	werkstressproblemen	symptomen burn-out
Welbevinden in het werk	geen motivatieproblemen	motivatieproblemen	ernstige demotivatie
Leermogelijkheden	voldoende leermogelijkheden	onvoldoende leermogelijkheden	ernstig leerdeficit
Werk-privébalans	haalbare werk-privé- combinatie	problemen werk-privé- combinatie	acuut werk-privé-conflict

In dit hoofdstuk nemen we de (evolutie in de) kengetallen voor de vier werkbaarheidsindicatoren onder de loep en vergelijken we de gegevens voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector met deze van de volledige populatie van zelfstandige ondernemers in Vlaanderen.

2.1 Werkstress en burn-out

In 2019 wordt 45,2% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector geconfronteerd met werkstressproblemen, bij 16,9% is de situatie acuut-problematisch en is er sprake van burn-outsymptomen. In vergelijking met de meting 2016 en over de volledige meetperiode 2007-2019 registreren we geen significante wijziging van het aandeel met werkstressklachten of burn-outsymptomen.

Tabel 4 Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector met werkstressproblemen en burn-outsymptomen

		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
bouwsector	 werkstressproblemen	41,0	39,8	36,7	43,3	45,2
	 symptomen burn-out	17,6	12,1	10,0	17,4	16,9
	<i>N</i>	307	314	501	351	367
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	 werkstressproblemen	36,7	38,0	33,4	36,2	37,0
	 symptomen burn-out	13,0	12,4	10,2	11,4	12,0
	<i>verschiltoetsing</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>s</i>	<i>s</i>
	 symptomen burn-out	<i>s</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>s</i>	<i>s</i>

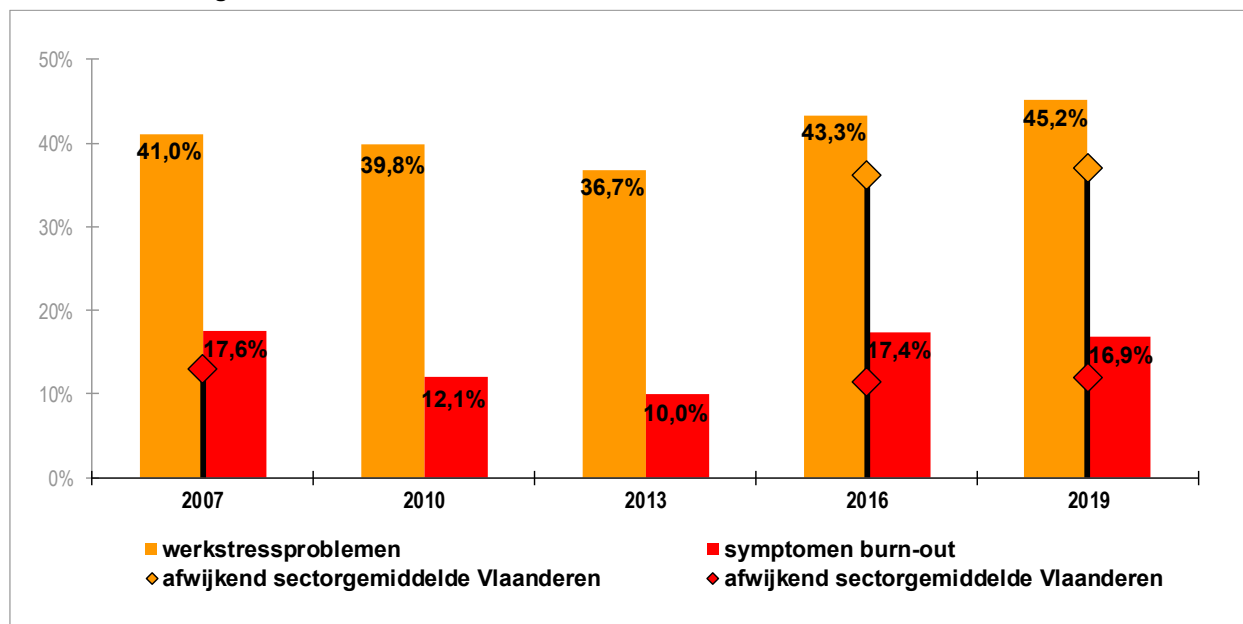
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- De **categorie met het rode balkje 'symptomen burn-out'** is een subgroep binnen de groep 'werkstressproblemen' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Cijfers in het groen resp. in het rood** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) afname resp. toename van het aandeel met werkstressproblemen/burn-outklachten ten opzichte van het vorig meetpunt.
- Cijfers in een **groen resp. rood kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) afname resp. toename van het aandeel met werkstressproblemen/burn-outklachten over het voorbije decennium bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2019.
- De **verschiltoetsing (s versus ns)** vergelijkt het sectorkengetal met het (ongewogen) gemiddelde voor alle sectoren van zelfstandige ondernemers en besluit op basis van effectcoderingen en logistische regressie tot een al dan niet significante afwijking (Wald χ^2 , s indien $p \leq 0,05$ versus ns indien $p > 0,05$).

Tabel 4 en figuur 2 leren ons dat het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector met werkstressklachten in 2016 en 2019 significant hoger ligt dan het Vlaamse sectorgemiddelde voor zelfstandige ondernemers. Ook voor burn-outsymptomen is dat het geval en was dat ook zo in 2007.

Figuur 2: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers met werkstressproblemen en burn-outsymptomen in de bouwsector, met aanduiding van significante afwijkingen t.o.v. het Vlaamse sectorgemiddelde

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

2.2 Motivatie

In 2019 registreren we bij 11,9% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector motivatieproblemen, dat is significant meer dan in 2016 (6,7%). Bij 3,8% is er sprake van ernstige demotivatie.

Tabel 5: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector met (ernstige) motivatieproblemen.

		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
bouwsector	motivatieproblemen	7,8	7,0	8,5	6,7	11,9
	ernstige demotivatie	2,6	2,8	2,6	2,5	3,8
	N	269	287	504	356	371
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	motivatieproblemen	8,2	8,2	8,4	9,3	10,2
	ernstige demotivatie	2,7	3,0	3,5	3,7	3,9
verschiltoetsing	motivatieproblemen	ns	ns	ns	ns	ns
	ernstige demotivatie	ns	ns	ns	ns	ns

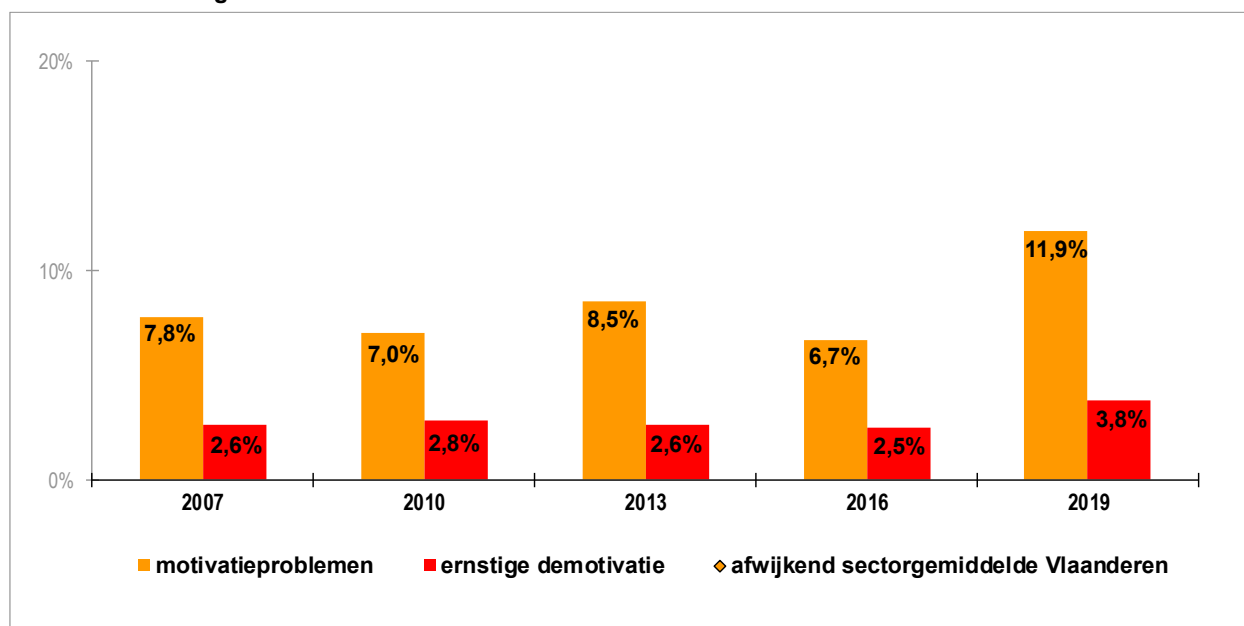
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'symptomen ernstige demotivatie' is een subgroep binnen de groep 'motivatieproblemen' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor de betekenis van de **verschiltoetsing** (s versus ns): zie tabel 4 onder 2.1 'Werkstress en burn-out'.

Uit tabel 5 en figuur 3 kunnen we afleiden dat het aandeel zelfstandige ondernemers met (ernstige) motivatieproblemen in de bouwsector bij geen enkel meetpunt significant verschilt van het Vlaamse sectorgemiddelde voor zelfstandige ondernemers.

Figuur 3: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers met (ernstige) motivatieproblemen in de bouwsector, met aanduiding van significante afwijkingen t.o.v. het Vlaamse sectorgemiddelde

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

2.3 Leermogelijkheden

In 2019 heeft 3,5% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector af te rekenen met onvoldoende leermogelijkheden, bij 0,3% is er sprake van een ernstig leerdeficit. Uit tabel 6 blijkt dat deze indicatorscores niet significant verschillen van de nulmeting 2007 (toen 2,6% met onvoldoende leermogelijkheden en 0% met een ernstig leerdeficit werden geregistreerd). De vooruitgang voor leermogelijkheden in de volledige populatie van zelfstandige ondernemers vinden we dus niet terug bij de zelfstandige ondernemers in de bouwsector.

Tabel 6: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers met onvoldoende leermogelijkheden en een ernstig leerdeficit in de bouwsector.

		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
bouwsector	onvoldoende leermogelijkheden	2,6	0,3	3,0	2,0	3,5
	ernstig leerdeficit	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3
	N	270	288	506	357	372
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	onvoldoende leermogelijkheden	5,6	4,8	4,7	3,5	3,5
	ernstig leerdeficit	1,1	1,2	0,8	0,8	0,5
verschiltoetsing	onvoldoende leermogelijkheden	ns	ns	s	ns	ns
	ernstig leerdeficit	ns	ns	ns	ns	ns

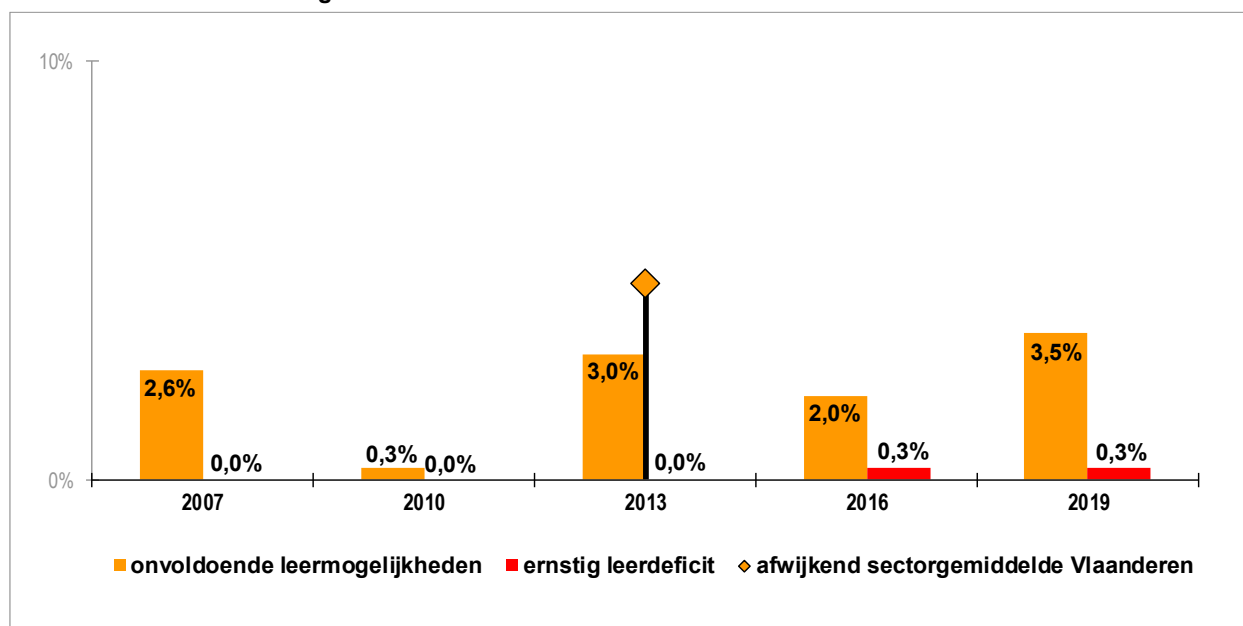
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'ernstig leerdeficit' is een subgroep binnen de groep 'onvoldoende leermogelijkheden' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor de betekenis van de kleurencodes (groene/rode cijfers en kaders) en de verschiltoetsing (s versus ns): zie tabel 4 onder 2.1 'Werkstress en burn-out'.

Uit tabel 6 en figuur 4 kunnen we afleiden dat het aandeel zelfstandig ondernemers met onvoldoende leermogelijkheden in de bouwsector enkel in 2013 (in gunstige zin) significant afwijkt van het sectorgemiddelde.

Figuur 4: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers met onvoldoende leermogelijkheden en een ernstig leerdeficit in de bouwsector, met aanduiding van significante afwijkingen t.o.v. het Vlaamse sectorgemiddelde

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

2.4 Werk-privébalans

In 2019 wordt 38,6% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector geconfronteerd met een problematische werk-privébalans, bij 13,7% is er sprake van een acuut werk-privéconflict. In vergelijking met de bevraging 2016 en over de volledige meetperiode 2007-2019 registreren we geen significante wijziging van het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector die kampen met een onevenwicht in de werk-privébalans.

Tabel 7: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers met een (acuut) problematische werk-privébalans in de bouwsector

		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
bouwsector	problemen werk-privécombinatie	38,6	35,6	33,1	35,5	38,6
	acuut werk-privéconflict	12,9	12,9	10,7	12,5	13,7
	N	303	317	504	352	365
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	problemen werk-privécombinatie	34,5	35,0	31,6	33,0	30,4
	acuut werk-privéconflict	10,9	11,8	9,5	10,5	10,7
verschiltoetsing	problemen werk-privécombinatie	ns	ns	ns	ns	s
	acuut werk-privéconflict	ns	ns	ns	ns	ns

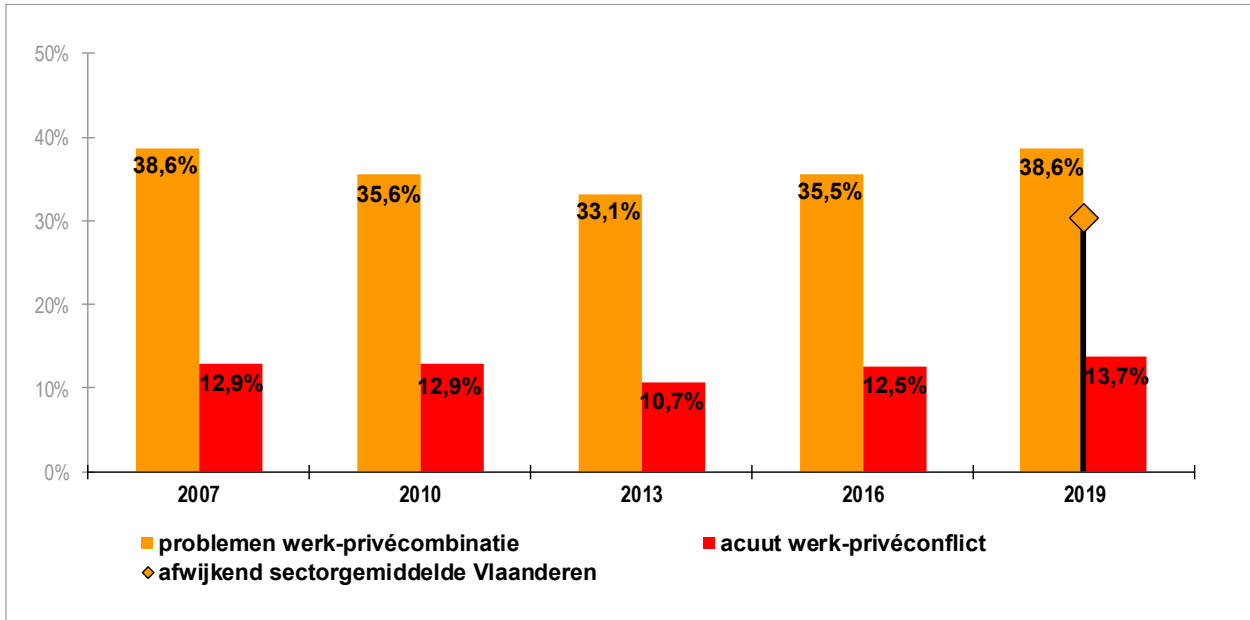
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'acuut werk-privéconflict' is een subgroep binnen de groep 'problemen met de werk-privé-combinatie' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor de betekenis van de kleurencodes (groene/rode cijfers en kaders) en de verschiltoetsing (s versus ns): zie tabel 4 onder 2.1 'Werkstress en burn-out'.

Uit tabel 7 en figuur 5 blijkt dat het aandeel zelfstandige ondernemers met werk-privé-combinatieproblemen (enkel) in 2019 significant hoger ligt dan het Vlaamse sectorgemiddelde voor zelfstandige ondernemers.

Figuur 5: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers met een (acuut) problematische werk-privébalans in de bouwsector, met aanduiding van significante afwijkingen t.o.v. het Vlaamse sectorgemiddelde

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

3 Determinanten van werkbaarheidsknelpunten bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector

Omdat het vanuit beleids oogpunt uiteraard ook relevant is om de werkbaarheid van de zelfstandige activiteit oorzakelijk te kunnen duiden (*wat maakt werk (on)werkbaar?*), wordt in de werkbaarheidsmonitor ook gepeild naar een aantal kenmerken van de arbeidssituatie die de kwaliteit van het werk bedreigen dan wel bevorderen.

In de monitor voor zelfstandige ondernemers worden vier kenmerken van het werk via zogenaamde risico-indicatoren in kaart gebracht: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie (afwisseling in het werk), en (belastende fysieke) arbeidsomstandigheden.

Tabel 8: Overzicht en omschrijving risico-indicatoren zelfstandige ondernemers, Vlaamse werkbaarheidsmonitor

Indicator	Omschrijving
Werkdruk	de mate van arbeidsbelasting vanuit kwantitatieve taakeisen, zoals werkvolume, werktempo, deadlines
Emotionele belasting	de mate van arbeidsbelasting vanuit contactuele taakeisen, inz. bij omgang met klanten of patiënten en coördinatieopdrachten
Taakvariatie	de mate waarin de functie-inhoud een afwisselend takenpakket omvat en beroep doet op vaardigheden van zelfstandige ondernemers
Arbeidsomstandigheden	de mate waarin zelfstandige ondernemers blootgesteld worden aan fysieke inconvenianten in de werkomgeving en lichamelijke belasting

Ook voor deze vier werkbaarheidsrisico's zijn grenzen bepaald die aangeven of de situatie al dan niet (acuut) problematisch is (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2019). Niet problematische, problematische en acuut-problematische situaties worden voor de onderscheiden werkbaarheidsrisico's als volgt benoemd:

Tabel 9: Terminologie voor de kengetallen voor de risico-indicatoren

	Niet problematisch	Problematisch	Acuut-problematisch
Werkdruk	geen hoge werkdruk	hoge werkdruk	zeer hoge werkdruk
Emotionele belasting	geen emotioneel belastend werk	emotioneel belastend werk	emotionele overbelasting
Taakvariatie	geen routinematig werk	routinematig werk	extreem routinematig werk
Arbeidsomstandigheden	geen belastende arbeidsomstandigheden	belastende arbeidsomstandigheden	zeer hoge fysieke belasting

In dit hoofdstuk tekenen we, op basis van de kengetallen voor de risico-indicatoren bij de zelfstandige ondernemers in de bouwsector, risicoprofielen uit voor werkstress en werk-privébalans. Voor leermogelijkheden en motivatie wordt geen risicoprofiel uitgetekend omdat het aandeel van de zelfstandige ondernemers dat gedemotiveerd is of onvoldoende leermogelijkheden heeft, zeer beperkt is.

3.1 Werkbaarheidsrisico's bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector

In een eerste stap analyseren we de kengetallen voor de vier risicovelden, die voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector werden berekend. We bekijken daarbij de evolutie in de risico-indicatoren en vergelijken de sectorgegevens met het sectorgemiddelde van zelfstandige ondernemers in Vlaanderen.

3.1.1 Werkdruk

In 2019 heeft de helft (50,1%) van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector af te rekenen met een (problematisch) hoge werkdruk, bij een kwart (24,7%) is de situatie acuut-problematisch en is er sprake van een zeer hoge werkdruk.

Terwijl het aandeel van de zelfstandige ondernemers met hoge werkdruk in de bouwsector tussen 2007 en 2013 in positieve zin evolueerde, registreren we sindsdien een gevoelige stijging van de sectorscore voor hoge werkdruk (van 36,2% naar 50,1%). In 2019 bedraagt het aandeel met een zeer hoge werkdruk 24,7%, dat is een significant hoger aandeel dan de indicatorscore voor 2016 (17,9%).

Tabel 10: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector geconfronteerd met een (zeer) hoge werkdruk

		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
bouwsector	 hoge werkdruk	52,8	43,9	36,2	44,5	50,1
	 zeer hoge werkdruk	19,3	16,6	13,4	17,9	24,7
N		269	289	508	357	373
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	 hoge werkdruk	46,6	42,2	37,7	42,8	46,1
	 zeer hoge werkdruk	17,6	16,3	13,3	17,0	19,2
verschiltoetsing	 hoge werkdruk	ns	ns	ns	ns	s
	 zeer hoge werkdruk	ns	ns	ns	ns	s

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

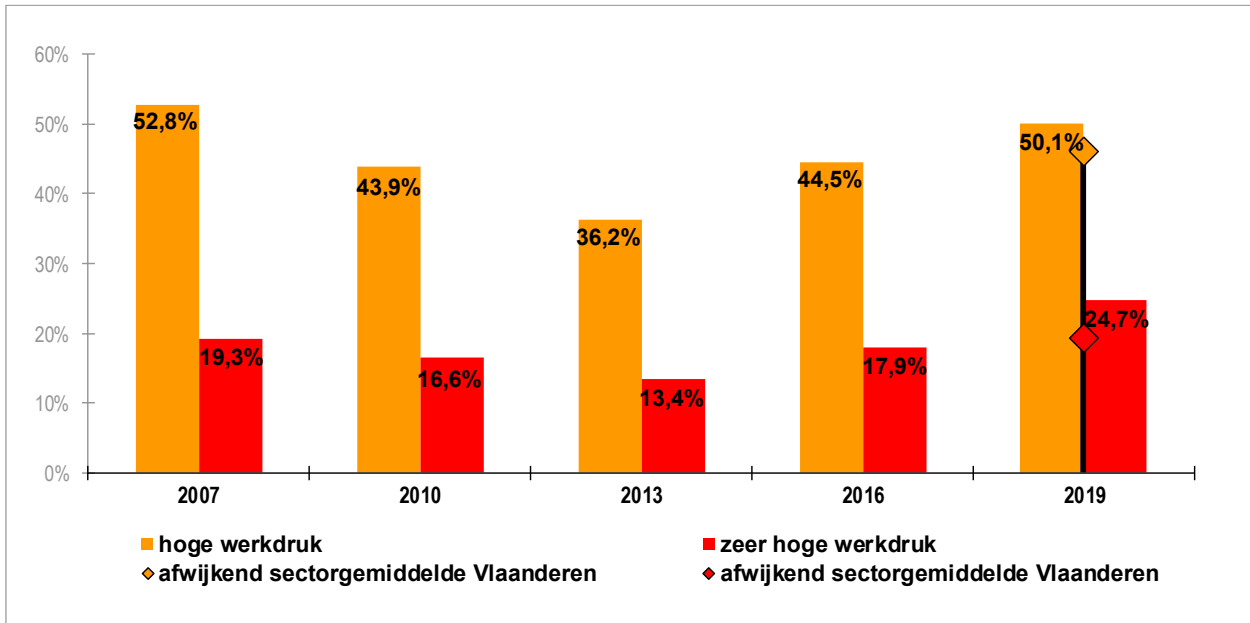
Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'zeer hoge werkdruk' is een subgroep binnen de groep 'hoge werkdruk' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Cijfers in het groen resp. in het rood wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) afname resp. toename van het aandeel in een (zeer) hoge werkdruk-situatie ten opzichte van het vorig meetpunt.
- Cijfers in een groen resp. rood kader wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) afname resp. toename van het aandeel in een (zeer) hoge werkdruk-situatie bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2019.
- De verschiltoetsing (s versus ns) vergelijkt het sectorkengetal met het (ongewogen) gemiddelde voor alle sectoren van zelfstandige ondernemers en besluit op basis van effectcoderingen en logistische regressie tot een al dan niet significante afwijking (Wald χ^2 , s indien $p \leq 0,05$ versus ns indien $p > 0,05$).

De werkdruktrend bij de zelfstandige ondernemers in de bouwsector loopt vrij parallel met deze van de volledige populatie van zelfstandige ondernemers in Vlaanderen. In tabel 10 en figuur 6 kunnen we zien dat er voor de werkdrukindicator tussen 2007 en 2016 geen significante verschillen zijn tussen de kengetallen voor zelfstandige ondernemers in de bouwsector en het sectorgemiddelde voor zelfstandige ondernemers. In 2019 is dat wel het geval en registreren we een significant groter aandeel met (zeer) hoge werkdruk in de bouwsector.

Figuur 6: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector geconfronteerd met een (zeer) hoge werkdruk, met aanduiding van significante afwijkingen t.o.v. het Vlaamse sectorgemiddelde

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

3.1.2 Emotionele belasting

In 2019 heeft 12,9% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector emotioneel belastend werk, bij 1,1% is er sprake van emotionele overbelasting. Over de volledige periode 2007-2019 is het aandeel met emotioneel belastend in de bouwsector met ongeveer een derde afgenomen.

Tabel 11: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers met emotioneel belastend werk in de bouwsector

		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
bouwsector	■ emotioneel belastend werk	18,6	16,0	19,3	15,4	12,9
	■ emotionele overbelasting	3,0	1,7	2,2	2,8	1,1
	N	269	287	507	356	372
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	■ emotioneel belastend werk	28,8	29,1	29,6	26,6	28,1
	■ emotionele overbelasting	5,2	4,9	5,7	4,8	5,0
verschiltoetsing	■ emotioneel belastend werk	s	s	s	s	s
	■ emotionele overbelasting	ns	ns	ns	ns	s

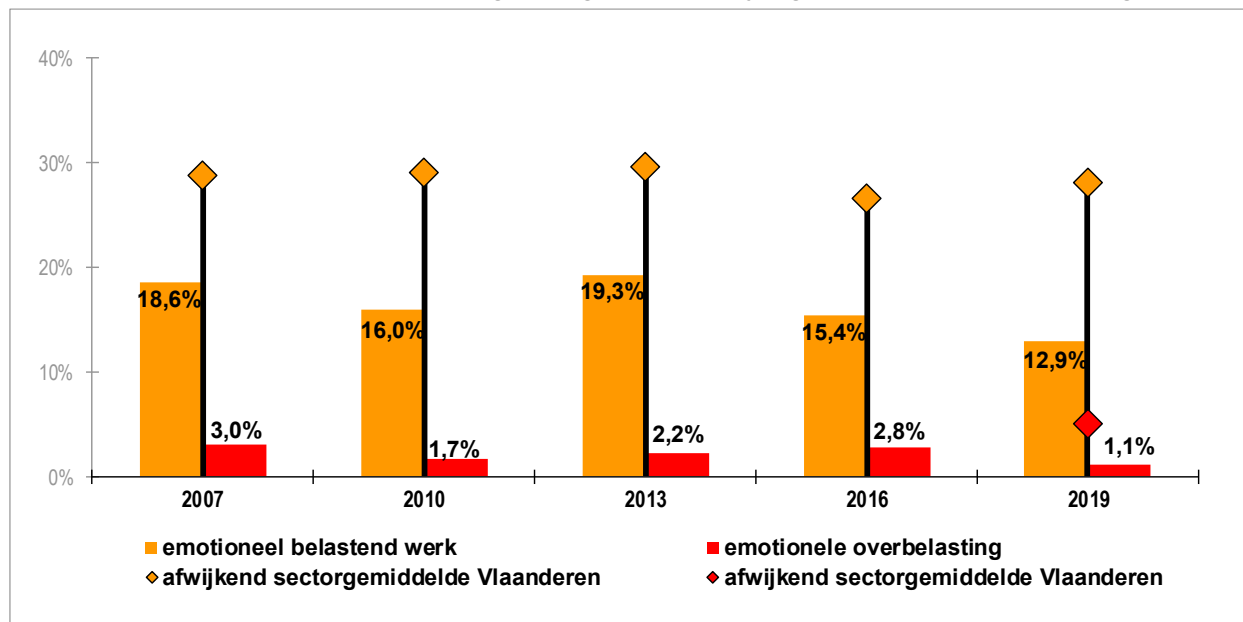
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje ‘emotionele overbelasting’ is een subgroep binnen de groep met ‘emotioneel belastend werk’ maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor de betekenis van de **kleurencodes** (groene/rode cijfers en kaders) en de **verschiltoetsing** (s versus ns): zie tabel 10 onder 3.1.1 ‘Werkdruk’.

Uit tabel 11 en figuur 7 blijkt dat het aandeel zelfstandige ondernemers met emotioneel belastend werk voor alle meetpunten significant afwijkt van het Vlaamse sectorgemiddelde voor zelfstandige ondernemers en substantieel lager ligt dan de kengetallen voor de volledige populatie. Voor het aandeel met emotionele overbelasting is dat enkel het geval in 2019.

Figuur 7: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector met emotioneel belastend werk, met aanduiding van significante afwijkingen t.o.v. het Vlaamse sectorgemiddelde

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

3.1.3 Taakvariatie

In 2019 heeft 5,4% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector routinematig werk, bij 1,3% is de situatie acuut-problematisch en is er sprake van extreem routinematig werk. Over de volledige meetperiode 2007-2019 registreren we voor de sector geen significante verschuivingen op het vlak van taakvariatie.

Tabel 12: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers met routinematig werk in de bouwsector

		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
bouwsector	routinematig werk	4,4	5,5	7,1	4,2	5,4
	extreem routinematig werk	1,1	1,0	1,4	0,6	1,3
	N	270	290	507	358	373
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	routinematig werk	7,9	8,4	8,2	6,5	7,9
	extreem routinematig werk	2,2	2,1	2,0	1,9	1,8
	verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	s
		ns	ns	ns	ns	ns

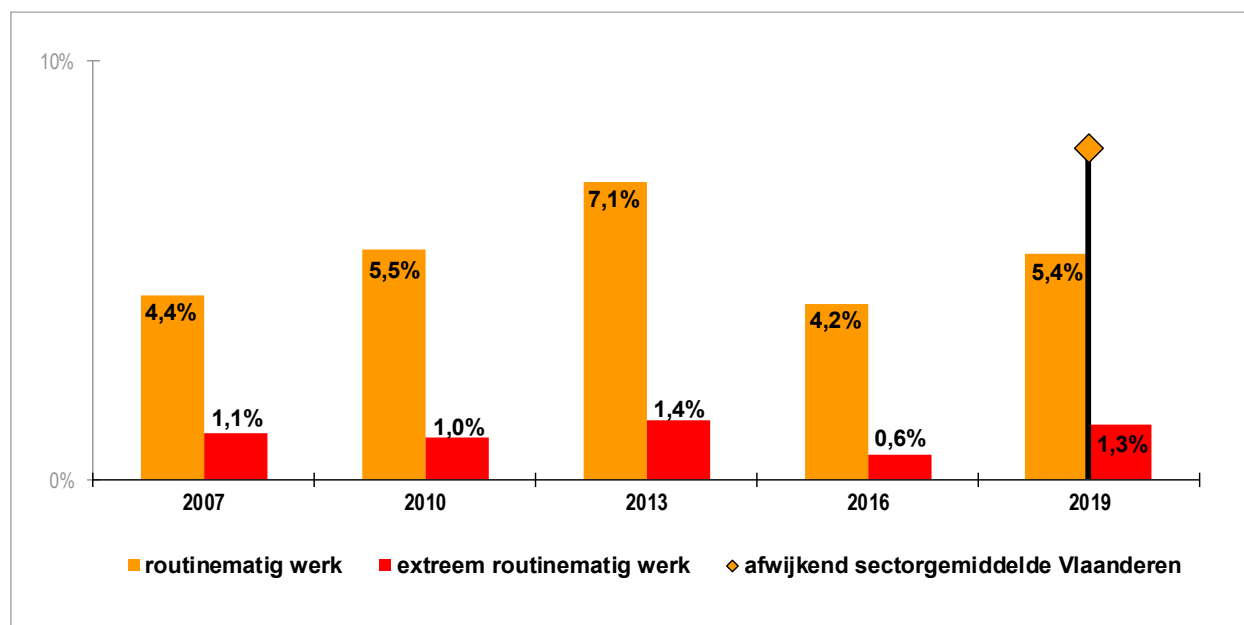
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'extreem routinematig werk' is een subgroep binnen de groep met 'routinematig werk' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor de betekenis van de **kleurencodes** (groene/rode cijfers en kaders) en de **verschiltoetsing** (s versus ns): zie tabel 10 onder 3.1.1 'Werkdruk'.

Tabel 12 en figuur 8 laten tevens zien dat de indicatorscores voor taakvariatie bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector tussen 2007 en 2016 niet significant afwijken van het Vlaams sectorgemiddelde voor zelfstandige ondernemers. In 2019 ligt het aandeel met routinematig werk significant lager dan gemiddeld in de bouwsector.

Figuur 8: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector met routinematig werk, met aanduiding van significante afwijkingen t.o.v. het Vlaamse sectorgemiddelde

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

3.1.4 Arbeidsomstandigheden

In 2019 wordt 46,8% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector geconfronteerd met belastende arbeidsomstandigheden, bij 16,8% is er sprake van een zeer hoge fysieke belasting. Over de volledige meetperiode 2007-2019 registreren we voor de sector geen significante verschuivingen op het vlak van belastende arbeidsomstandigheden maar het aandeel met zeer hoge fysieke belasting is recent significant toegenomen van 12,5% in 2016 tot 16,8% in 2019.

Tabel 13: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers geconfronteerd met belastende arbeidsomstandigheden in de bouwsector

		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
bouwsector	belastende arbeidsomstandigheden	40,2	34,4	39,8	42,1	46,8
	zeer hoge fysieke belasting	12,5	10,2	13,2	11,6	16,8
	N	311	323	517	354	370
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	belastende arbeidsomstandigheden	17,2	15,9	17,6	18,2	20,9
	zeer hoge fysieke belasting	4,6	4,5	4,5	5,3	6,8
verschiltoetsing	belastende arbeidsomstandigheden	s	s	s	s	s
	zeer hoge fysieke belasting	s	s	s	s	s

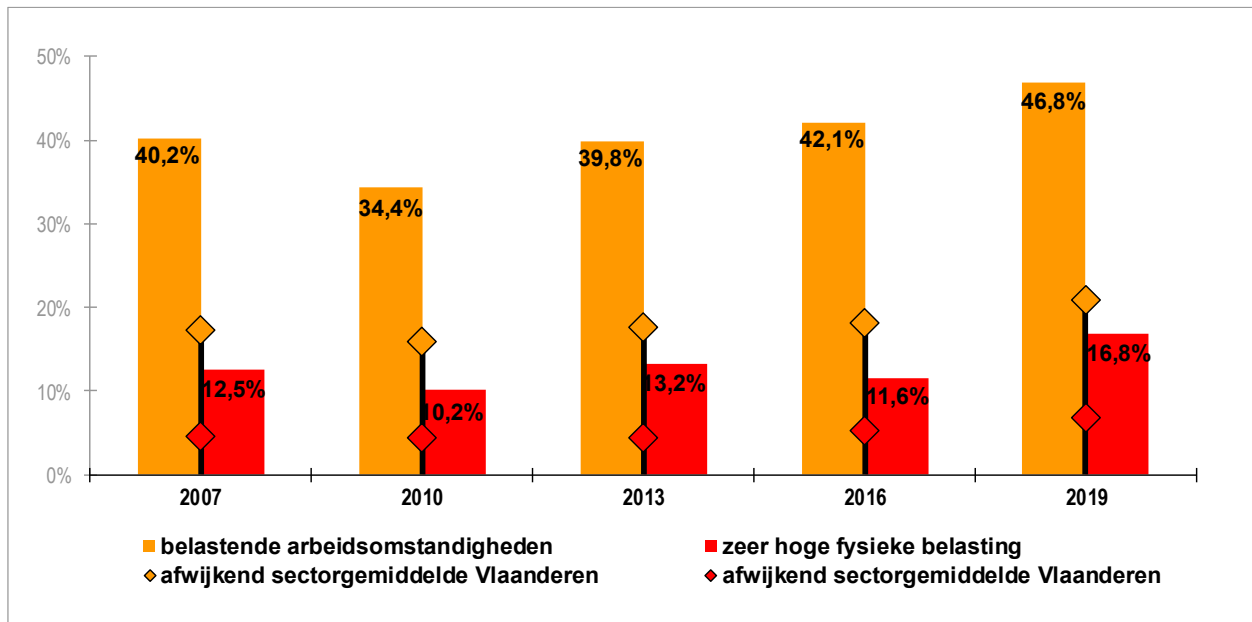
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- De categorie met het rode balkje 'zeer hoge fysieke belasting' is een subgroep binnen de groep 'belastende arbeidsomstandigheden' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.
- Voor de betekenis van de **verschiltoetsing** (s versus ns): zie tabel 10 onder 3.1.1 'Werkdruk'.

Uit tabel 13 en figuur 9 kunnen we afleiden dat het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector dat te maken heeft met belastende arbeidsomstandigheden bij elk meetpunt substantieel hoger ligt dan het Vlaamse sectorgemiddelde voor zelfstandige ondernemers.

Figuur 9: Evolutie 2007-2019 van het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector geconfronteerd met belastende arbeidsomstandigheden, met aanduiding van significante afwijkingen t.o.v. het Vlaamse sectorgemiddelde

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

3.2 Risicoprofielen voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector

Op basis van de kengetallen voor de onderscheiden risico-indicatoren en de recent gepubliceerde analyses over de samenhang tussen werkbaarheids- en risico-indicatoren (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2020b), kunnen we een aantal risicoprofielen 'op maat van' de zelfstandige ondernemers in de bouwsector construeren.

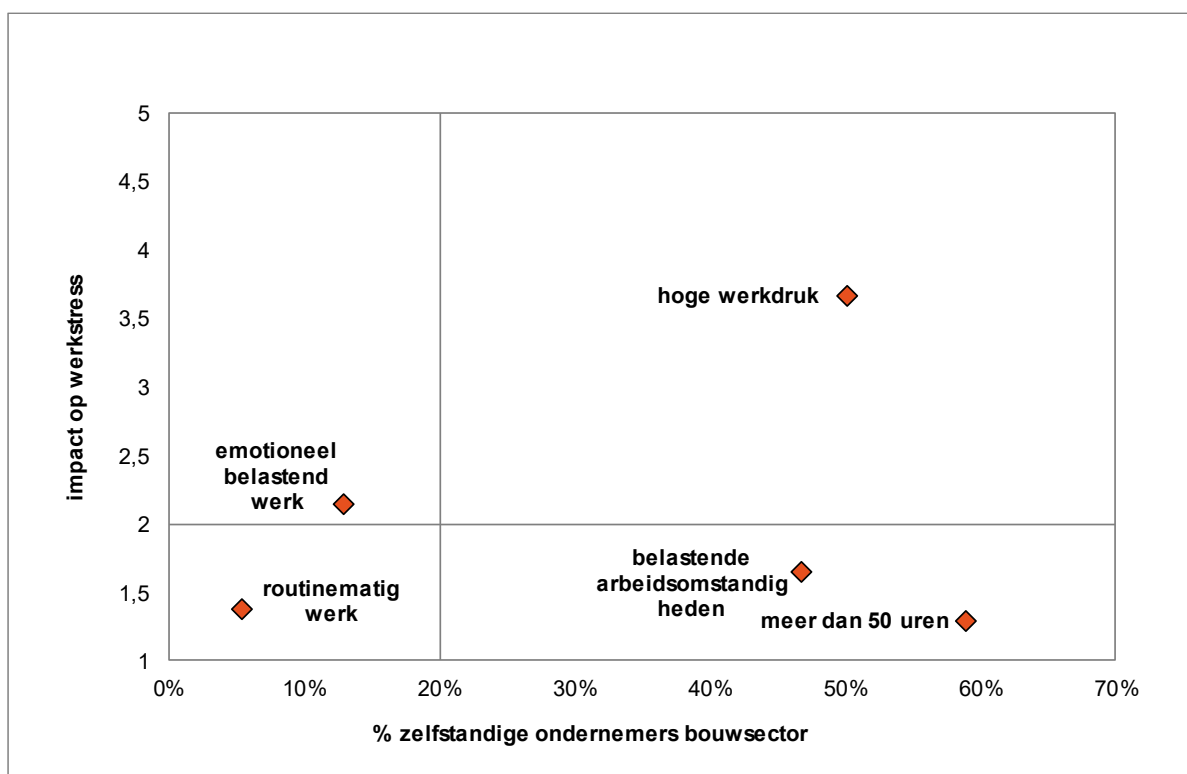
Deze risicoprofielen verschaffen ons inzicht in de relevantie van diverse risicofactoren in de arbeidssituatie van specifieke groepen van zelfstandige ondernemers: een risico is ernstiger naarmate er meer zelfstandige ondernemers mee geconfronteerd worden én er een grotere kans bestaat dat zelfstandige ondernemers door dit risico met een specifiek werkbaarheidsknelpunt af te rekenen krijgen.

In wat volgt bespreken we de sectorspecifieke risicoprofielen voor werkstress en werk-privé-balans. Voor leermogelijkheden en motivatie wordt geen risicoprofiel uitgetekend omdat het aandeel van de zelfstandige ondernemers dat gedemotiveerd is of onvoldoende leermogelijkheden heeft, zeer beperkt is.

3.2.1 Risicoprofiel voor werkstress

Werkstress kan uiteraard allerlei oorzaken hebben. In figuur 10 wordt de 'ernstgraad' van vijf werkstressrisico's in de arbeidssituatie geïllustreerd voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector. Een risico is ernstiger naarmate er meer zelfstandige ondernemers mee geconfronteerd worden (de horizontale as in figuur 10) en er een grotere kans is dat de zelfstandige ondernemer door dit risico werkstressproblemen krijgt (de verticale as in figuur 10).

Figuur 10: Risicoprofiel voor werkstressproblemen bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector, 2019

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2019

Leeswijzer:

De figuur verschaft ons inzicht in de relevantie van diverse risicofactoren voor het ontstaan van werkstressproblemen bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector. De ernstgraad van specifieke risicofactoren wordt bepaald door 2 elementen:

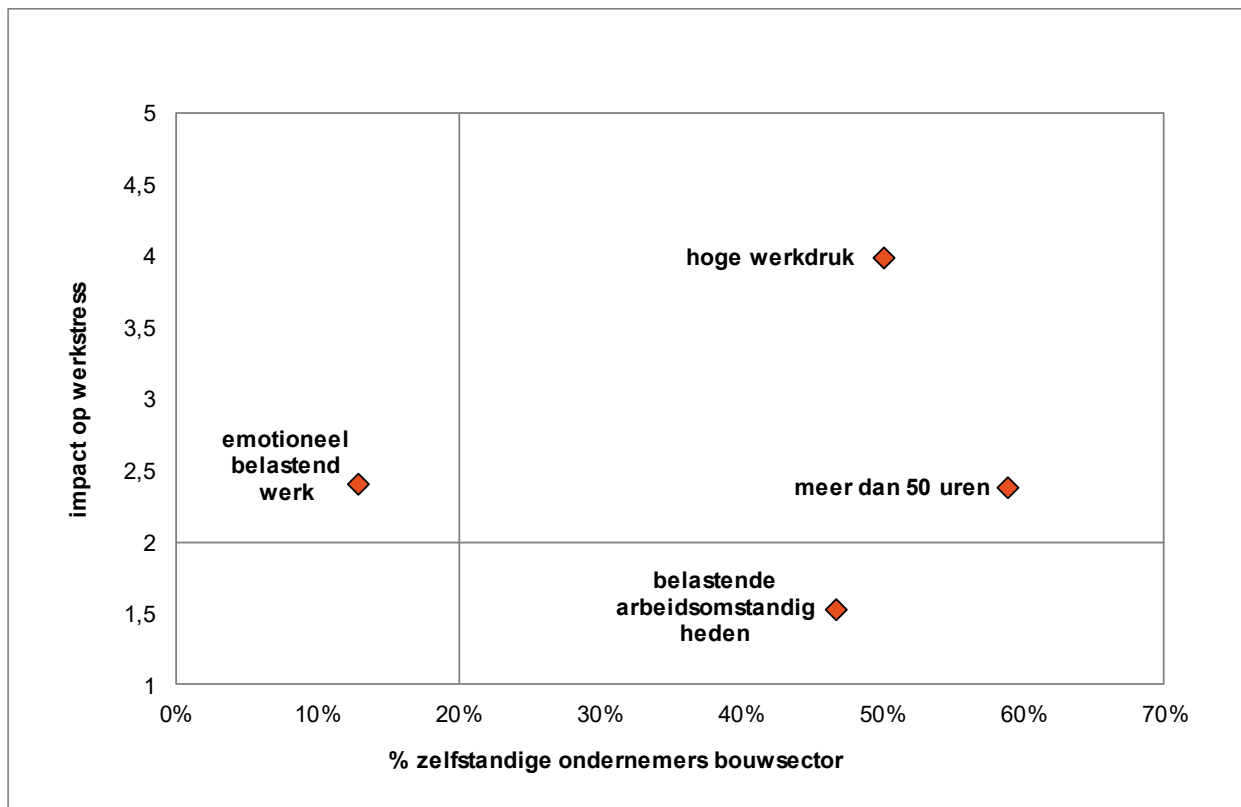
1. De impact van een specifieke risicofactor (verticale positionering van de onderscheiden buttons, berekend o.b.v. een logistische regressieanalyse en de daaruit resulterende odds ratio's). Zo vormt een hoge werkdruk (3,7 keer de kansverhouding werkstress/geen werkstress t.o.v. 'lage werkdruk') duidelijk een hoger risico voor het ontstaan van werkstress dan routinematig werk (de kansverhouding werkstress/geen werkstress verhoogt met factor 1,4).
2. Het aandeel zelfstandige ondernemers dat zich in een problematische situatie voor een specifieke risicofactor bevindt (horizontale positie van de onderscheiden buttons). Zo zijn er beduidend meer zelfstandige ondernemers in de bouwsector die fysiek belastend werk hebben (46,8%) dan emotioneel belastend werk (12,9%).

Hoge werkdruk is duidelijk de meest ernstige risicofactor voor werkstress bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector. Hoge werkdruk komt niet alleen vaak voor, maar verhoogt ook aanzienlijk de kans op werkstress. De helft van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector werkt onder hoge werkdruk. Ook de emotionele belasting heeft een belangrijke impact op de werkstress maar de omvang van de groep met emotioneel belastend werk is beperkt (12,9%). Verder valt op dat een grote groep van zelfstandige ondernemers in de bouwsector fysiek belastend werk heeft (46,8%) en meer dan 50 uren per week werkt (58,9%). Ook dat zijn, in beperktere mate, risicofactoren voor werkstress.

3.2.2 Risicoprofiel voor werk-privébalans

Figuur 11 evalueert de relevantie van de vier risicofactoren voor een problematische werk-privé-balans bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector.

Figuur 11: Risicoprofiel voor problemen met de werk-privé-combinatie bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector, 2019

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2019

Leeswijzer:

De figuur verschaft ons inzicht in de relevantie van diverse risicofactoren voor het ontstaan van problemen met de werk-privé-combinatie bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector. De ernstgraad van specifieke risicofactoren wordt bepaald door 2 elementen:

1. De impact van een specifieke risicofactor (verticale positionering van de onderscheiden buttons, berekend o.b.v. een logistische regressieanalyse en de daaruit resulterende odds ratio's). Zo vormt een hoge werkdruk (een verviervoudiging van de kansverhouding problemen met de werk-privé-combinatie/haalbare werk-privé-combinatie) duidelijk een hoger risico voor het ontstaan van een problematische werk-privé-balans dan emotioneel belastend werk (de kansverhouding problemen met de werk-privé-combinatie/haalbare werk-privé-combinatie verhoogt met een factor 2,4).
2. Het aandeel zelfstandige ondernemers dat zich in een problematische situatie voor een specifieke risicofactor bevindt (horizontale positie van de onderscheiden buttons). Zo zijn er beduidend meer zelfstandige ondernemers in de bouwsector die (fysiek) belastend werk hebben (46,8%) dan emotioneel belastend werk (12,9%)

Werkdruk blijkt veruit de belangrijkste risicofactor voor de werk-privébalans bij de zelfstandige ondernemers in de bouwsector. Een hoge werkdruk komt niet alleen vaak voor (50,1% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector), maar verhoogt ook aanzienlijk (verviervoudiging van) het risico op een onevenwicht in de werk-privébalans. Ook lange werkdagen (meer dan 50 uur per week) vormen voor een grote groep zelfstandige ondernemers in de bouwsector (58,9%) een belangrijk aandachtspunt voor het werk-privé-combinatievraagstuk. Verder zien we dat ook de emotionele belasting een belangrijke risicofactor is (meer dan verdubbeling van het risico) maar deze factor treft een kleinere groep (12,9% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector).

4 Aanvullende informatie over de arbeidssituatie van zelfstandige ondernemers in de bouwsector

In de werkbaarheidsenquêtes wordt - naast de besproken indicatoren - ook aanvullende informatie opgevraagd over de arbeidssituatie en werkbeleving. Bij de meting 2019 werden bijvoorbeeld ook gegevens verzameld over de werktijden, opleiding en bijscholing, de mate waarin men afhankelijk is van het inkomen uit de zelfstandige activiteit, de groeiverwachtingen, de haalbaarheid om door te werken tot de pensioenleeftijd, de confrontatie met grensoverschrijdend gedrag en de mate waarin men tevreden is met diverse aspecten van het zelfstandig beroep. We brengen deze informatie voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector in dit hoofdstuk bijeen en vergelijken hun scores met deze van de volledige populatie zelfstandige ondernemers in Vlaanderen

4.1 Werktijden

In tabel 14 vinden we cijfergegevens over werktijden en vakantiedagen. Zelfstandige ondernemers in de bouwsector werken gemiddeld 56,2 uur per week. Dat is significant meer dan het gemiddelde bij de zelfstandige ondernemers (53,9 uur).

Bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector wordt er minder 's nachts (prestaties tussen 22 u en 6u) gewerkt dan bij andere zelfstandige ondernemers. 5,7% werkt frequent 's nachts, terwijl het aandeel voor de volledige populatie 12,4% bedraagt.

Tabel 14: Werktijden en vakantiedagen van zelfstandige ondernemers in de bouwsector, 2019

	bouwsector	zelfstandige ondernemers Vlaanderen	verschil-toetsing
gemiddeld aantal werkuren per week	56,2	53,9	s
gemiddeld aantal vakantiedagen	20,0	19,1	ns
aantal werkuren per week	%	%	
≤40 uren	16,2	20,4	
41-59 uren	34,0	39,0	s
≥60 uren	49,9	40,6	
nachtarbeid (tussen 22u en 6u)			
altijd	0,3	2,3	
vaak	5,4	10,1	s
soms	27,4	38,0	
nooit	66,9	49,5	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2019

Leeswijzer: De codering **s/ns** wijst er op dat bij toetsing een al dan niet significant verschil werd vastgesteld (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) tussen de meetgegevens voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector en de rest van de zelfstandige ondernemers.

4.2 Opleiding, competentie, sociale ondersteuning en bijscholing

De informatie over het opleidingsniveau, de ervaren competenties, de sociale ondersteuning en bijscholing wordt opgelijst in tabel 15.

In 2019 heeft 32% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector een diploma hoger onderwijs. Dat is beduidend minder dan het aandeel (60,6%) bij de volledige populatie zelfstandige ondernemers in Vlaanderen.

Een zeer grote meerderheid (94,6%) van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector voelt zich (altijd of vaak) voldoende opgeleid voor de vakinhoudelijke of technische aspecten van het werk. Dat wijkt niet af van het aandeel bij de volledige populatie zelfstandige ondernemers in Vlaanderen.

Voor het beheer en het management van het bedrijf voelt 66,3% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector zich (vaak of altijd) voldoende opgeleid. Dat is niet significant verschillend van het aandeel in de volledige populatie zelfstandige ondernemers in Vlaanderen.

Een minderheid (42,1%) van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector voelt zich bij de bedrijfsvoering vaak of altijd ondersteund door een sociaal netwerk. Dat aandeel stemt overeen met dat van de volledige populatie zelfstandige ondernemers in Vlaanderen.

Iets meer dan een derde (35,9%) van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector volgde het afgelopen jaar een bijscholing. Dat percentage ligt een stuk lager dan dat voor de volledige populatie van zelfstandige ondernemers in Vlaanderen (54,2%).

Tabel 15: Opleidingsniveau, competentie, sociale ondersteuning en bijscholing, zelfstandige ondernemers in de bouwsector, 2019

	bouwsector %	zelfstandige ondernemers Vlaanderen %	verschil- toetsing
hoogste getuigschrift			
geen, lager of lager secundair	20,5	10,9	s
hoger secundair	47,5	28,4	
hoger onderwijs korte type	20,5	24,8	
hoger onderwijs lange type/universiteit	11,5	35,8	
voelt u zich voldoende opgeleid voor de vakinhoudelijke of technische aspecten van uw zelfstandige activiteit?			
altijd	45,1	44,8	ns
vaak	49,5	47,0	
soms	5,2	7,1	
nooit	0,3	1,1	
voelt u zich voldoende opgeleid voor het beheer en het management van uw bedrijf, firma?			
altijd	18,2	20,7	ns
vaak	48,1	46,7	
soms	30,1	28,4	
nooit	3,6	4,2	
voelt u zich (als u dat nodig vindt) bij uw bedrijfsvoering ondersteund door een sociaal netwerk (verenigingen, externe adviseurs, familiaaraad)?			
altijd	9,2	8,8	ns
vaak	32,9	35,1	
soms	43,5	42,3	
nooit	14,4	13,8	
deelname aan bijscholing afgelopen jaar	35,9	54,2	s

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2019

Leeswijzer: De codering s/ns wijst er op dat bij toetsing een al dan niet significant verschil werd vastgesteld (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) tussen de meetgegevens voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector en de rest van de zelfstandige ondernemers.

4.3 Haalbaarheid pensioen, groeiverwachting en afhankelijkheid van inkomen uit zelfstandige activiteit

Tabel 16 bevat informatie over de mate waarin het gezin afhankelijk is van het inkomen uit de zelfstandige activiteit, de groeiverwachtingen van de ondernemer en mate waarin hij of zij het haalbaar acht om tot het pensioen door te werken.

Tabel 16: Afhankelijkheid van inkomen, groeiverwachting en haalbaarheid pensioen bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector, 2019

	bouwsector	zelfstandige ondernemers Vlaanderen	verschil-toetsing
	%	%	
In welke mate is uw gezin afhankelijk van het inkomen uit uw zelfstandige activiteit?			
helemaal	37,8	41,0	
in belangrijke mate	51,1	44,8	ns
in beperkte mate	8,4	11,0	
helemaal niet	2,7	3,1	
groeiverwachting			
verwacht groei van activiteit	37,1	41,1	
verwacht behoud van huidig peil	49,6	42,4	s
verwacht vermindering of stopzetting	13,3	16,6	
haalbaarheid pensioen			
doorwerken tot pensioen haalbaar	60,2	68,7	
doorwerken tot pensioen haalbaar, mits aangepast werk	35,6	27,6	s
doorwerken tot pensioen niet haalbaar	4,1	3,7	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2019

Leeswijzer: De codering **s/ns** wijst er op dat bij toetsing een al dan niet significant verschil werd vastgesteld (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) tussen de meetgegevens voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector en de rest van de zelfstandige ondernemers.

Bij 88,9% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector is het gezin helemaal of in belangrijke mate afhankelijk van het inkomen uit de zelfstandige activiteit. Dat verschilt niet significant van het aandeel in de volledige populatie zelfstandige ondernemers in Vlaanderen.

37,1% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector verwacht in de nabije toekomst (3 à 5 jaar) een groei van de activiteit, ongeveer de helft (49,6%) denkt dat het huidig peil zal behouden blijven en 13,3% verwacht een vermindering of stopzetting. Bij de volledige populatie zelfstandige ondernemers in Vlaanderen zijn er iets meer die groei verwachten (41,1%) maar ook meer die een vermindering of stopzetting verwachten (16,6%).

60,2% van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector acht het haalbaar om de huidige job verder te zetten tot het pensioen, ongeveer een derde (35,6%) acht dit enkel haalbaar bij aanpassing van het werk (bv. minder werken of lichter werk) en een kleine minderheid (4,1%) acht het sowieso niet haalbaar. Bij de andere zelfstandige ondernemers wordt de haalbaarheid om tot het pensioen door te werken positiever ingeschat.

4.4 Grensoverschrijdend gedrag

Tabel 17 inventariseert de informatie uit de werkbaarheidsenquête 2019 over het voorkomen van verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag bij zelfstandige ondernemers in de bouwsector: (verbale) intimidatie of bedreiging, ongewenst seksueel gedrag, (fysieke) agressie en pesten.

Het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector dat in het afgelopen jaar (sporadisch of regelmatig) slachtoffer werd van ongewenst seksueel gedrag (1,1%) ligt significant lager dan bij de volledige populatie zelfstandige ondernemers (3,1%).

Het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector dat in het afgelopen jaar (sporadisch of regelmatig) slachtoffer was van lichamelijk geweld (1,1%), pestgedrag (4,0%) of intimidatie/bedreiging (12,7%) verschilt niet (significant) van het aandeel bij de volledige populatie zelfstandige ondernemers in Vlaanderen.

Tabel 17: Aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector slachtoffer van grensoverschrijdend gedrag, 2019

	bouwsector	zelfstandige ondernemers Vlaanderen	verschiltoetsing
	%	%	
slachtoffer van lichamelijk geweld			
nooit	98,9	97,3	
sporadisch	1,1	2,4	ns
regelmatig	0,0	0,3	
slachtoffer van intimidatie of bedreiging			
nooit	87,3	84,8	
sporadisch	11,6	14,0	ns
regelmatig	1,1	1,2	
slachtoffer van ongewenst seksueel gedrag			
nooit	98,9	96,9	
sporadisch	1,1	3,0	s
regelmatig	0,0	0,1	
slachtoffer van pestgedrag			
nooit	95,9	95,3	
sporadisch	3,5	4,1	ns
regelmatig	0,5	0,6	

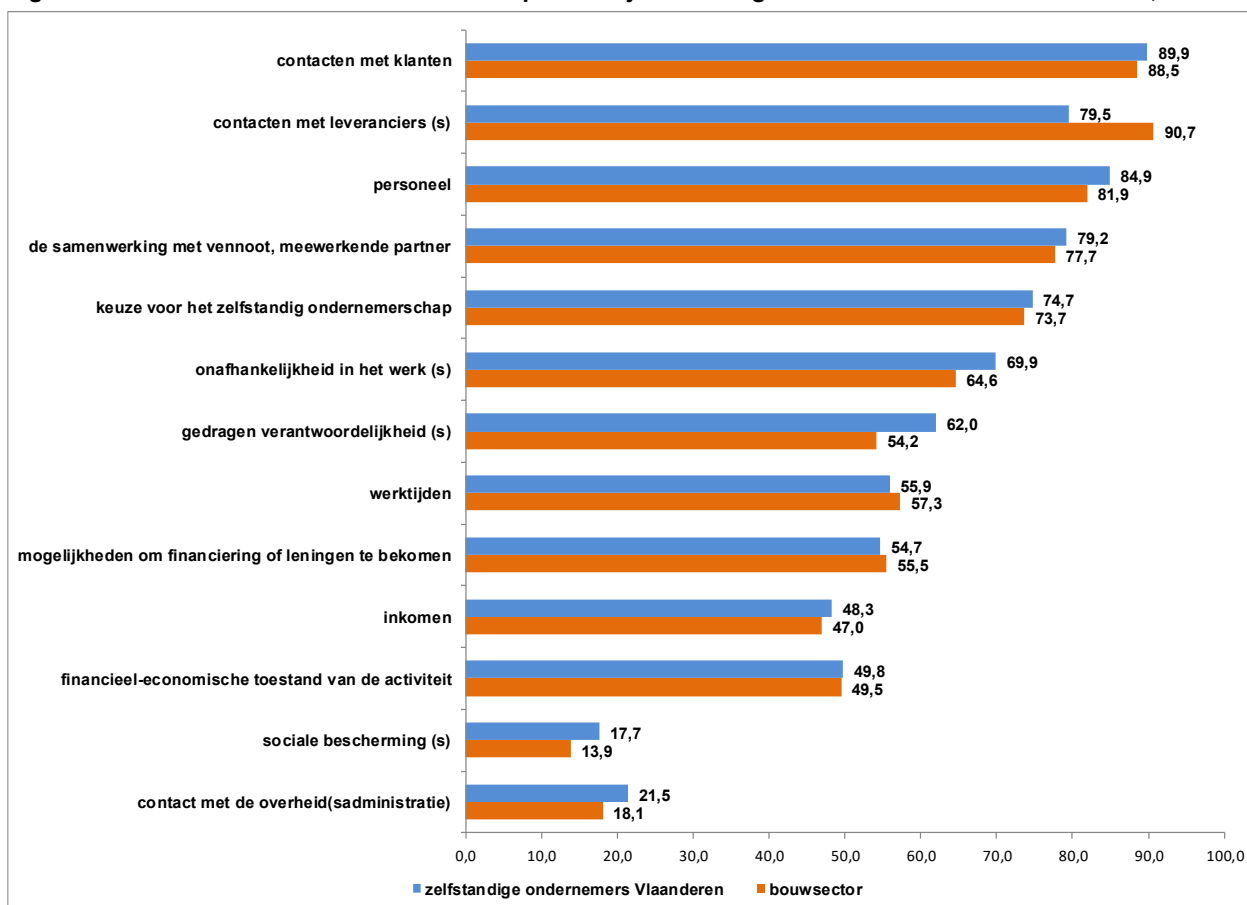
Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2019

Leeswijzer: De codering *s/ns* wijst er op dat bij toetsing een al dan niet significant verschil werd vastgesteld (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) tussen de meetgegevens voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector en de rest van de zelfstandige ondernemers.

4.5 Tevredenheid over diverse werkaspecten

In de werkbaarheidsenquête voor de zelfstandige ondernemers wordt gevraagd hoe tevreden ze, alles bij elkaar genomen, zijn met een dertiental aspecten van hun zelfstandige activiteit. In figuur 12 wordt weergegeven welk percentage van de zelfstandige ondernemers in de bouwsector (eerder tot zeer) tevreden is en wordt vergeleken met de score voor de totale populatie van zelfstandige ondernemers in Vlaanderen.

Figuur 12: Tevredenheid over diverse werkaspecten bij zelfstandige ondernemers uit de bouwsector, 2019.

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2019

Leeswijzer: De codering (s) wijst er op dat bij toetsing een significant verschil werd vastgesteld (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) tussen de meetgegevens voor de zelfstandige ondernemers in de bouwsector en de rest van de zelfstandige ondernemers.

Meer dan acht op de tien zelfstandige ondernemers in de bouwsector zijn tevreden met de contacten met klanten, leveranciers en met het personeel van het bedrijf, ruim drie vierde is tevreden met de samenwerking met vennoot en/of meewerkende partner. Een minderheid is evenwel tevreden over de sociale bescherming als zelfstandige (bv. ziekteverzekering, pensioen) (13,9%) en de contacten met de overheid(sadministratie) (18,1%). Er zijn minder dan gemiddeld zelfstandige ondernemers in de bouwsector die tevreden zijn over hun sociale bescherming (13,9% versus 17,7%), de verantwoordelijkheid die ze dragen (54,2% versus 62%) en hun onafhankelijkheid (64,6% versus 69,9%). Het aandeel zelfstandige ondernemers in de bouwsector dat tevreden is over het contact met leveranciers ligt hoger dan gemiddeld (90,7% versus 79,5%).

Referentielijst

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2019). *Methodologie Vlaamse werkbaarheidsmonitor*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/13437>

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2020a). *Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2019 – zelfstandige ondernemers*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/13533>

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2020b). *Wat maakt werk werkbaar voor zelfstandige ondernemers? Onderzoek naar determinanten van werkbaar werk op basis van de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2007-2019*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/13636>